

หลักการและสาระสำคัญของกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ

นางสาวอรรพรรณ เกษร

วิทยาการชำนาญการ

กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย

๑. บทนำ

กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจเป็นกฎหมายที่มีการเริ่มร่างและได้รับการผลักดันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหน่วยงานภาคเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจได้ตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของการขอสินเชื่อในการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจที่มีข้อจำกัดตามกฎหมายหลายประการ ทำให้การประกอบธุรกิจไม่มีความคล่องตัวเท่าที่ควร ดังนั้น กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจจึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่สามารถนำมาใช้เอื้ออำนวยในการดำเนินธุรกิจให้เกิดความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้ประกอบธุรกิจสามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้อย่างหลากหลาย อีกทั้งยังสร้างความเป็นธรรมให้กับลูกหนี้และเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันด้วยระบบการบังคับหลักประกันที่มีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม อันจะยังประโยชน์ในการประกอบธุรกิจ และส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อันเป็นการรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย

๒. สาระสำคัญของกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ โดยให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๒๔๐ วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป ยกเว้นกรณีบางมาตราให้มีผลใช้บังคับทันที ซึ่งหลักการที่สำคัญอย่างยิ่งของกฎหมายฉบับนี้คือการเปลี่ยนแปลงระบบหลักประกันทรัพย์สินของไทย โดยการเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการสร้างระบบการบังคับหลักประกันที่มีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจฯ มีดังนี้

๑) ความหมายของสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ คือ สัญญาซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้ให้หลักประกันตราทรัพย์สินไว้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับหลักประกัน เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่จำเป็นต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ผู้รับหลักประกัน และผู้ให้หลักประกันอาจตราทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันการชำระหนี้อันบุคคลอื่นต้องชำระก็ได้ (มาตรา ๕)

๒) คู่สัญญา ประกอบด้วย ผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกัน โดยผู้ให้หลักประกันจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (มาตรา ๖) ส่วนผู้รับหลักประกันจะต้องเป็นสถาบันการเงินหรือบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเท่านั้น (มาตรา ๗)

๓) ทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ โดยหลักทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจย่อมสามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ทั้งสิ้น โดยมาตรา ๘ ของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจฯ ได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินไว้ ดังนี้

(๑) กิจการ ได้แก่ ทรัพย์สินทั้งหลายที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ และสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจนั้น เช่น ที่ดิน อาคาร รถยนต์ รถบรรทุก อุปกรณ์สำนักงาน เป็นต้น

(๒) สิทธิเรียกร้อง ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ ไม่ว่าจะได้รับชำระหนี้เป็นเงิน หรือได้รับชำระหนี้เป็นทรัพย์สินอย่างอื่น และสิทธิอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงสิทธิที่มีตราสาร

(๓) สหกรณ์ที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ เช่น เครื่องจักร สินค้าคงคลัง หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า

(๔) อสังหาริมทรัพย์ในกรณีให้ผู้ให้หลักประกันประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์โดยตรง ได้แก่ ที่ดิน อาคารสถานที่ เช่น ผู้ประกอบกิจการหมู่บ้านจัดสรร หรือจัดสรรที่ดินเปล่าสามารถนำที่ดินหรืออาคารสถานที่มาเป็นหลักประกันได้

(๕) ทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และความลับทางการค้า เป็นต้น

(๖) ทรัพย์สินอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เป็นกรณีที่กฎหมายเปิดช่องให้หากในอนาคตมีทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกที่กฎหมายยังไม่ได้บัญญัติครอบคลุมเอาไว้ ก็สามารถกำหนดเพิ่มโดยกฎกระทรวงได้

๔) แบบของสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานทะเบียน (มาตรา ๑๓)

๕) การจดทะเบียน กฎหมายกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจขึ้นในกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ มีหน้าที่รับจดทะเบียน แก้ไขรายการจดทะเบียน และยกเลิกการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ โดยมีอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นเจ้าพนักงานทะเบียนในให้มีอำนาจหน้าที่รับจดทะเบียน แก้ไขรายการจดทะเบียน หรือยกเลิกการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ โดยผู้มีหน้าที่ดำเนินการขอจดทะเบียน คือ ผู้รับหลักประกันโดยได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ให้หลักประกัน ส่วนในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นทรัพย์สินมีทะเบียนให้เจ้าพนักงานทะเบียนแจ้งไปยังนายทะเบียนและเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีปริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบถึงการจดทะเบียน และให้นายทะเบียนบันทึกการประกันลงในทะเบียนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยเร็วเมื่อได้รับแจ้ง (มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๙)

รายการจดทะเบียน อย่างน้อยต้องมีรายการ คือ วันเดือนปี และเวลาที่จดทะเบียน ชื่อและที่อยู่ของลูกหนี้ ผู้ให้หลักประกัน ผู้รับหลักประกัน และผู้รับใบอนุญาตซึ่งยินยอมเป็นผู้บังคับหลักประกันรวมถึงค่าตอบแทนในกรณีนำกิจการมาเป็นหลักประกัน หน้าที่กำหนดให้มีการประกันการชำระ รายละเอียดของทรัพย์สินที่นำมาใช้เป็นหลักประกัน ข้อความที่แสดงว่าผู้ให้หลักประกันตราทรัพย์สินที่ระบุในรายการจดทะเบียนไว้แก่ผู้รับหลักประกันเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ จำนวนเงินสูงสุดที่ตกลงใช้ทรัพย์สินเป็นประกัน เหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และรายการอื่นตามที่เจ้าพนักงานทะเบียนกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๑๘) ผลของการจดทะเบียน คือ สิทธิในหลักประกันย่อมใช้ยื่นต่อบุคคลภายนอกได้ และผู้รับหลักประกันมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้อื่น และผู้รับหลักประกันมีสถานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย (มาตรา ๑๗)

๖) สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกัน

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจฯ ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันประการสำคัญ ๆ ได้แก่

สิทธิของผู้ให้หลักประกัน

- สิทธิครอบครอง ใช้สอย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่ายโอน แต่ไม่มีสิทธินำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไปจำหน่ายเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ต่อไป มิเช่นนั้นจะทำให้การจำหน่ายตกเป็นโมฆะ (มาตรา ๒๒)

- สิทธิที่จะตรวจสอบจำนวนหนี้ที่ยังมิได้ชำระ (มาตรา ๒๖)

- สิทธิในการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (มาตรา ๒๗)

หน้าที่ของผู้ให้หลักประกัน

- หน้าที่แจ้งให้ผู้รับหลักประกันทราบหากรายละเอียดของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเปลี่ยนแปลงไปจากที่จดทะเบียนตามที่คู่สัญญาตกลงกันไว้ (มาตรา ๒๐ วรรคสอง)

- หน้าที่ดำเนินการขอยกเลิกการจดทะเบียน เมื่อหนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เหตุอายุความ หรือเมื่อคู่สัญญาตกลงกันเป็นหนังสือให้ยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หรือเมื่อมีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง)

- หน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังดูแลสงวนรักษาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (มาตรา ๒๓)

- หน้าที่ต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (มาตรา ๒๔)

- หน้าที่ต้องยอมให้ผู้รับหลักประกันเข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (มาตรา ๒๕)

สิทธิของผู้รับหลักประกัน

- สิทธิได้รับค่าเสียหายในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันสูญหาย หรือเสื่อมราคาลงอันเนื่องมาจากเหตุที่ผู้ให้หลักประกันต้องรับผิดชอบ (มาตรา ๒๓)

- สิทธิเข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและบัญชีทรัพย์สินเป็นครั้งคราว (มาตรา ๒๕)

- สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญไม่ว่าสิทธิในทรัพย์สินจะโอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่ (มาตรา ๒๙)

หน้าที่ของผู้รับหลักประกัน

- หน้าที่ดำเนินการขอแก้ไขรายการจดทะเบียนในกรณีคู่สัญญาตกลงแก้ไขรายการจดทะเบียนเป็นประการอื่น หรือในกรณีที่รายละเอียดของทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเปลี่ยนแปลงไปจากที่จดทะเบียนตามที่คู่สัญญาตกลงกันไว้ (มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่งและวรรคสอง)

- หน้าที่ดำเนินการขอยกเลิกการจดทะเบียนเมื่อมีการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในการบังคับหลักประกันหรือเมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน (มาตรา ๒๑ วรรคสอง)

- หน้าที่ต้องมีหนังสือตอบยืนยันหรือระบุจำนวนหนี้ที่เห็นว่าถูกต้องไปยังผู้ให้หลักประกัน มิเช่นนั้นหากเกิดความเสียหายผู้รับหลักประกันต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ให้หลักประกัน (มาตรา ๒๖)

- หน้าที่ออกหนังสือยินยอมให้ยกเลิกการจดทะเบียนแก่ผู้ให้หลักประกัน เมื่อหนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เหตุอายุความ หรือเมื่อคู่สัญญาตกลงกันเป็นหนังสือให้ยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หรือเมื่อมีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน มิเช่นนั้นหากเกิดความเสียหายผู้รับหลักประกันต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ให้หลักประกัน (มาตรา ๒๘)

สิทธิและหน้าที่ระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันกับบุคคลภายนอก

- ผู้รับหลักประกันมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญไม่ว่าสิทธิในทรัพย์สินจะโอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่ (มาตรา ๒๙)

๗) การบังคับหลักประกัน

กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจจำแนกวิธีการบังคับหลักประกันเป็น ๒ ประเภท คือ การบังคับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สิน และการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ

๗.๑) การบังคับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สิน

อาจบังคับหลักประกันได้เป็น ๒ วิธี คือ

๑) จำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ หรือ

๒) เอาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ (มาตรา ๓๖)

วิธีการบังคับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สิน อาจดำเนินการได้ใน ๒ กรณี คือ กรณีที่ผู้ให้หลักประกันยินยอม หรือ กรณีที่ผู้ให้หลักประกันไม่ยินยอม

กรณีที่ผู้ให้หลักประกันยินยอม

เมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และผู้รับหลักประกันได้มีหนังสือแจ้งเหตุบังคับหลักประกันแล้ว หากผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันยินยอมส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแก่ผู้รับหลักประกันและมีหนังสือยินยอมให้นำหลักประกันไปจำหน่าย

ขั้นตอนการดำเนินการ

ภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้ครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ให้ผู้รับหลักประกันมีหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้และผู้ให้หลักประกันชำระหนี้ภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือดังกล่าวและให้แจ้งไปด้วยว่าหากไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้รับหลักประกันจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ หรือโดยจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ และให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ผู้รับหลักประกันอื่นและเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบด้วย (มาตรา ๓๙)

ในกรณีที่ผู้รับหลักประกันไม่ได้รับชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือ และจะบังคับหลักประกันโดยการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้

- ให้จำหน่ายโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผย โดยผู้รับหลักประกันต้องมีหนังสือแจ้งวัน เวลา สถานที่ และวิธีการจำหน่ายหลักประกันให้ผู้ให้หลักประกัน ผู้รับหลักประกันอื่น และเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วันก่อนดำเนินการจำหน่ายหลักประกัน (มาตรา ๔๐) ผู้ซื้อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจากการจำหน่ายจะได้รับโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยปลอดภาระหลักประกันและจำนอง (มาตรา ๔๒)

ในกรณีที่ผู้รับหลักประกันไม่ได้รับชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือ และจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ

- กรณีผู้ให้หลักประกันไม่มีหนังสือคัดค้านการบังคับหลักประกันหลุดเป็นสิทธิภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือดังกล่าว ให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและดอกผลที่เกิดขึ้นนับแต่วันที่ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกันแต่หาก

ผู้รับหลักประกันได้รับหนังสือคัดค้านภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ผู้รับหลักประกันจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผย (มาตรา ๔๔)

กรณีให้ผู้รับหลักประกันไม่ยินยอม

เมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หากผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไม่ยินยอมส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

ขั้นตอนการดำเนินการ

ผู้รับหลักประกันอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาบังคับหลักประกัน โดยให้ระบุในคำร้องด้วยว่าจะบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ หรือโดยจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ (มาตรา ๔๖) ในกรณีที่ศาลเห็นว่าเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจและข้อตกลงเกี่ยวกับเหตุบังคับหลักประกันที่ผู้รับหลักประกันยกขึ้นเป็นเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้ศาลพิพากษาบังคับหลักประกันตามวิธีการที่ผู้รับหลักประกันร้องขอ เว้นแต่ผู้รับหลักประกันจะร้องขอให้บังคับหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ แต่กรณีไม่เข้าเงื่อนไขการนำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ ให้ศาลพิพากษาให้จำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ แต่หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจหรือข้อตกลงเกี่ยวกับเหตุบังคับหลักประกันที่ผู้รับหลักประกันยกขึ้นเป็นเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง และคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วันนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล และให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการทูลเกล้าการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลขึ้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่การอุทธรณ์โดยอนุโลม คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด (มาตรา ๔๘)

การดำเนินการทางทะเบียน

- ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นทรัพย์สินมีทะเบียน เมื่อผู้รับหลักประกันมีหนังสือแจ้งให้ทราบถึงการจำหน่ายหลักประกัน หรือเมื่อผู้รับหลักประกันมีหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงและเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับการบังคับหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ หรือเมื่อผู้รับหลักประกันแสดงคำพิพากษาบังคับหลักประกันให้นายทะเบียนเปลี่ยนแปลงทะเบียนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยถือว่าหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบังคับหลักประกันหรือคำพิพากษาบังคับหลักประกันเป็นเสมือนการจดทะเบียนของผู้ให้หลักประกัน (มาตรา ๕๑)

การจัดสรรเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ให้จัดสรรชำระตามลำดับ คือ (๑) ค่าใช้จ่ายในการรักษาและสงวนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (๒) ค่าใช้จ่ายตามสมควรและค่าฤชาธรรมเนียมอันเกิดจากการบังคับหลักประกัน (๓) ชำระหนี้ให้แก่ผู้รับหลักประกัน และเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนตามลำดับ (๔) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นซึ่งขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สิน (๕) เงินที่เหลือหากมี ให้ชำระคืนแก่ผู้ให้หลักประกัน (มาตรา ๕๒)

- หากผู้รับหลักประกันบังคับหลักประกันโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิให้ถือว่าหนี้ประธานและหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจจะงับสิ้นไป (มาตรา ๕๓)

๗.๒) การบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ

การบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ กฎหมายกำหนดกระบวนการบังคับไว้ในมาตรา ๕๔ ถึงมาตรา ๗๙ ดังนี้

ผู้ดำเนินการ คือ ผู้บังคับหลักประกัน โดยผู้บังคับหลักประกันต้องมีการขอใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานทะเบียน ใบอนุญาตจะมีอายุ ๓ ปี นับแต่วันที่ออกใบอนุญาต (มาตรา ๕๔ ถึงมาตรา ๕๗) และผู้บังคับหลักประกันอาจถูกคัดค้านได้ (มาตรา ๗๕ ถึงมาตรา ๗๙)

กระบวนการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ มีดังนี้

เมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการแล้ว ให้ผู้รับหลักประกันมีหนังสือแจ้งให้ผู้บังคับหลักประกันทราบ ให้ผู้บังคับหลักประกันกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็วซึ่งต้องไม่เกิน ๗ วันนับแต่วันที่ผู้บังคับหลักประกันได้รับหนังสือ และมีหนังสือแจ้งผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันทราบโดยไม่ชักช้า โดยต้องแจ้งเหตุที่ผู้รับหลักประกันยกขึ้นบังคับหลักประกัน และประเด็นการพิจารณา รวมทั้งสำเนาหนังสือของผู้รับหลักประกันไปด้วย (มาตรา ๖๓) ผู้ให้หลักประกันต้องมีหนังสือชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจการที่เป็นหลักประกันที่เป็นอยู่ในวันที่ผู้ให้หลักประกันได้รับหนังสือแจ้ง ต่อผู้บังคับหลักประกันภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือดังกล่าว (มาตรา ๖๔) เมื่อได้มีการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้ว ให้ผู้บังคับหลักประกันวินิจฉัยว่ามีเหตุบังคับหลักประกันหรือไม่ ในกรณีที่วินิจฉัยว่ามีเหตุบังคับหลักประกัน ให้ระบุจำนวนหนี้ที่ต้องชำระไว้ด้วย

ในกรณีที่มีเหตุบังคับหลักประกัน และผู้รับหลักประกันประสงค์ที่จะบังคับหลักประกันทันทีให้ผู้บังคับหลักประกันมีคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน ในกรณีที่ไม่มีเหตุบังคับหลักประกันให้ผู้บังคับหลักประกันมีคำวินิจฉัยว่าไม่มีเหตุบังคับหลักประกัน คำวินิจฉัยต้องทำเป็นหนังสือและต้องประกอบด้วยสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เหตุผลในการวินิจฉัย ลายมือชื่อของผู้บังคับหลักประกัน และวันที่มีคำวินิจฉัย (มาตรา ๖๗) ผู้บังคับหลักประกันต้องวินิจฉัยคำร้องขอบังคับหลักประกันให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วันนับแต่วันไต่สวนข้อเท็จจริงวันแรก (มาตรา ๖๘) ให้ผู้บังคับหลักประกันมีหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยให้ลูกหนี้ ผู้ให้หลักประกัน ผู้รับหลักประกัน และเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนทราบ ในกรณีที่มีคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน ให้ผู้บังคับหลักประกันมีหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยดังกล่าวให้เจ้าพนักงานทะเบียน นายทะเบียน หรือนายทะเบียนนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบด้วย เมื่อได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ให้เจ้าพนักงานทะเบียน นายทะเบียน หรือนายทะเบียนนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องจัดบันทึกคำวินิจฉัยดังกล่าวไว้ในทะเบียนโดยเร็ว (มาตรา ๖๙) และห้ามมิให้คัดค้านคำวินิจฉัย เว้นแต่การไต่สวนข้อเท็จจริงเพื่อมีคำวินิจฉัยนั้นไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการ หรือคำวินิจฉัยนั้นบกพร่องในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันเป็นสาระสำคัญ โดยให้ผู้คัดค้านคำวินิจฉัยยื่นคำร้องต่อศาลภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัย การร้องคัดค้านไม่เป็นเหตุทุเลาการบังคับหลักประกันตามคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน เมื่อได้รับคำร้อง ศาลอาจกำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องวางประกันหรือให้หลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ หากผู้ยื่นคำร้องไม่วางประกันหรือให้หลักประกันตามที่ศาลกำหนดให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ศาลเห็นว่าเหตุคัดค้าน ให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนคำวินิจฉัยการบังคับหลักประกัน โดยอาจเพิกถอนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ ในกรณีนี้ ศาลอาจกำหนดให้ผู้บังคับหลักประกันวินิจฉัยคำร้องขอบังคับหลักประกันส่วนที่ถูกเพิกถอนนั้นใหม่ หรือหากพยานหลักฐานตามที่ปรากฏในสำนวนเพียงพอแก่การวินิจฉัย ศาลอาจพิพากษาแก้ไขและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุคัดค้าน ให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด (มาตรา ๗๐)

ในกรณีที่ผู้บังคับหลักประกันมีคำวินิจฉัยบังคับหลักประกันให้อำนาจหน้าที่ในการจัดการกิจการที่เป็นหลักประกันของผู้ให้หลักประกันเป็นอันสิ้นสุดลง และให้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวกับทั้งให้บรรดาสีทธิตามกฎหมายของผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนของผู้ให้หลักประกันในกิจการที่เป็นหลักประกันยกเว้นสิทธิที่จะได้รับเงินปันผลตกแก่ผู้บังคับหลักประกันทันที และห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดกิจการที่เป็นหลักประกัน แต่ให้เจ้าหนี้ดังกล่าวมีหนังสือแจ้งไปยังผู้บังคับหลักประกันเพื่อขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการจำหน่ายกิจการนั้น (มาตรา ๗๑) และภายใน ๗ วันเมื่อได้รับคำวินิจฉัยบังคับหลักประกัน ผู้ให้หลักประกันต้องส่งมอบกิจการที่เป็นหลักประกัน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สินตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการที่เป็นหลักประกันให้แก่ผู้บังคับหลักประกัน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้เพราะเหตุสุดวิสัย ในกรณีดังกล่าวผู้ให้หลักประกันต้องแจ้งเหตุนี้ให้ผู้บังคับหลักประกันทราบภายใน ๗ วันนับแต่วันที่ทราบเหตุดังกล่าว และต้องดำเนินการดังกล่าวภายในระยะเวลาที่ผู้บังคับหลักประกันกำหนด หากผู้ให้หลักประกันไม่ดำเนินการ ผู้บังคับหลักประกันอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อยึดหรืออายัดกิจการที่เป็นหลักประกันและส่งมอบให้แก่ผู้บังคับหลักประกัน เมื่อศาลมีคำสั่งดังกล่าวให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดหรืออายัดกิจการที่เป็นหลักประกันเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้บังคับหลักประกันตามคำสั่งศาล (มาตรา ๗๒)

ผู้บังคับหลักประกันมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษา จัดการและดำเนินกิจการที่เป็นหลักประกันจนกว่าจะจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกันได้ ตรวจสอบและประเมินราคากิจการที่เป็นหลักประกัน กำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน ดำเนินการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน และจัดสรรเงินที่ได้จากการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน (มาตรา ๗๓)

การจัดสรรเงินที่ได้จากการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน ให้จัดสรรชำระตามลำดับ คือ (๑) ค่าธรรมเนียมในการยึดหรืออายัด ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา จัดการ และดำเนินกิจการของผู้บังคับหลักประกัน (๒) ค่าตอบแทนของผู้บังคับหลักประกัน ค่าใช้จ่ายตามสมควรอันเกิดจากการบังคับหลักประกัน ค่าฤชาธรรมเนียมการบังคับหลักประกัน และค่าธรรมเนียมการจำหน่ายกิจการที่เป็นหลักประกัน (๓) ชำระหนี้ให้แก่ผู้รับหลักประกัน และเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเท่าที่ปรากฏรายชื่อในหลักฐานทางทะเบียนตามลำดับ (๔) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นซึ่งขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการจำหน่ายกิจการนั้น (๕) เงินที่เหลือหากมี ให้ชำระคืนแก่ผู้ให้หลักประกัน (มาตรา ๗๔)

๘) ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

สัญญาหลักประกันทางธุรกิจจะระงับสิ้นไปเมื่อ (๑) หนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุประการอื่นใดอันมิใช่เหตุอายุความ (๒) ผู้รับหลักประกันและผู้ให้หลักประกันตกลงกันเป็นหนังสือให้ยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ (๓) มีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (๔) มีการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันในการบังคับหลักประกันหรือเมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับหลักประกัน (มาตรา ๘๐)

- ผู้รับหลักประกันจะบังคับหลักประกันแม้เมื่อหนี้ที่ประกันนั้นขาดอายุความแล้วก็ได้ แต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเกินกว่า ๕ ปีไม่ได้ (มาตรา ๘๑)

๙) บทกำหนดโทษ

บทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจฯ ได้กำหนดบทลงโทษ ซึ่งมีทั้งอัตราโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนี้

๑) บทบัญญัติที่ลงโทษจำคุกการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ ได้แก่ ผู้ให้หลักประกันหรือผู้รับหลักประกันแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงในการดำเนินการทางทะเบียน หรือการขอจดทะเบียน หรือการขอแก้ไขรายการจดทะเบียน หรือการขอยกเลิกการจดทะเบียน (มาตรา ๘๒)

๒) บทบัญญัติที่ลงโทษปรับการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งมีหน้าที่กระทำการแต่ไม่กระทำการ ได้แก่ ผู้ให้หลักประกันไม่ไปดำเนินการขอยกเลิกการจดทะเบียน เมื่อหน้าที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เหตุอายุความ หรือเมื่อคู่สัญญาตกลงกันเป็นหนังสือให้ยกเลิกสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ หรือเมื่อมีการไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน (มาตรา ๘๕)

๓. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจฯ แล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีส่วนที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้ให้สินเชื่อ รวมถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ **ด้านผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ให้หลักประกัน** ผู้ประกอบการธุรกิจจะได้รับการอนุมัติสินเชื่อในการดำเนินธุรกิจได้มากขึ้นและคล่องตัวขึ้น เนื่องจากสามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น และเป็นการสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่กับผู้ประกอบการรายย่อย **ด้านผู้ให้สินเชื่อหรือผู้รับหลักประกัน** ผู้ให้สินเชื่อมีความต้องการให้สินเชื่อมากขึ้น ทำให้สามารถกระจายสินเชื่อสู่ภาคธุรกิจได้หลากหลาย และผู้ให้สินเชื่อเกิดความมั่นใจในการบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้มากขึ้น เนื่องจากมีข้อกำหนดที่เป็นประโยชน์ในการบังคับชำระหนี้ ได้แก่ ห้ามผู้ให้หลักประกันนำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไปจำหน่ายและต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายในกรณีที่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันสูญหายหรือเสื่อมราคาลง อีกทั้งกำหนดให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญไม่ว่าสิทธิในทรัพย์สินจะโอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่ และมีระบบการบังคับหลักประกันที่มีความรวดเร็ว และเป็นธรรม เนื่องจากได้วางแนวทางการบังคับหลักประกันไว้ ๒ กรณี คือ กรณีคู่กรณีตกลงกันได้เป็นกรณีที่หลังจากมีเหตุบังคับหลักประกันแล้ว ผู้ให้หลักประกันตกลงยินยอมส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันก็จะสามารถที่จะบังคับหลักประกันได้โดยไม่ต้องไปฟ้องศาล ส่วนกรณีคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ คู่กรณีก็ต้องไปดำเนินการทางศาล ซึ่งกฎหมายกำหนดให้การพิจารณาคดีของศาลมีความกระชับ รัดกุม และรวดเร็วมากขึ้น **ด้านเศรษฐกิจ** ผู้ประกอบการมีความสามารถในการแข่งขันได้มากขึ้น มีการจ้างงานมากขึ้น อันนำไปสู่การขยายตัวทางธุรกิจ และรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

๑) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งในด้านการทำสัญญาและการบังคับหลักประกันตามสัญญา หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดแบบสัญญามาตรฐานที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับประเภทของทรัพย์สินที่นำมาใช้เป็นหลักประกันโดยให้สัญญาดังกล่าวอยู่ภายใต้การกำกับและควบคุมดูแลโดยหน่วยงานของรัฐ

๒) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบในหลายช่องทาง เช่น ทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน การจัดสัมมนา เป็นต้น

๓) สถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้รับหลักประกันและผู้ประกอบการธุรกิจผู้ให้หลักประกันควรจะต้องมีการเตรียมศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจเพื่อให้ปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (๒๕๕๘). *เรียนรู้ไปด้วยกัน...กับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ*. สืบค้น ๒๔ มกราคม ๒๕๖๐
จาก http://www.dbd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15255&filename=secured
- กำชัย จงจักรพันธ์. (๒๕๕๗). *เรื่อน่ารู้ เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีอนันต์
การพิมพ์ จำกัด.
- พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๑๐๔ ก. วันที่
๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.
- รชต จำปาทอง. (๒๕๕๔). *ปัญหาหลักประกันตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.*
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์.